

KADINA YÖNELİK CİNSEL ŞİDDETİN MEDYADA TEMSİLİ: “Fatmagül’ün Suçu Ne? ve “Öyle Bir Geçer Zaman Ki” Adlı Televizyon Dizileri Örnekleri

Arş.Gör.Dr. Pınar ÖZGÖKBEL BİLİS*
Arş.Gör. Ali Emre BİLİS**

ÖZET

Bu çalışmada medyada kadına yönelik cinsel şiddetin ne şekilde temsil edildiği “Fatmagül’ün Suçu Ne?” ve “Öyle Bir Geçer Zaman ki” dizisinde yer alan kadın başkarakter örneklerinde araştırılmaktadır.

Araştırmada aile ve toplum bakış açısından cinsel şiddetin anlambilimsel olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra şiddet, cinsel şiddet ve medyada cinsel şiddet sunumları gibi olgulardan yola çıkılarak seçilen dizi karakterleri örnekleme aracılığıyla medyada kadına yönelik cinsel şiddetin temsil biçimi de tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, cinsel şiddet, kadın, medya-cinsel şiddet ilişkisi

REPRESENTATION OF SEXUAL VIOLENCE TOWARD WOMAN IN MEDIA: The Samples of “Fatmagül’ün Suçu Ne?” and “Öyle Bir Geçer Zaman ki” named TV Serials

ABSTRACT

In this work, representation of sexual violence toward woman in media will be analyzed with regard to the leading female characters of the TV serials named “Fatmagül’ün Suçu Ne?” and “Öyle Bir Geçer Zaman ki”.

Moreover, the semantic analysis of sexual violence will be conducted from the perspectives of family and society in this paper. Besides, the ways of representing sexual violence toward woman in media will be determined in terms of chosen TV serial characters sample, by considering the concepts of violence, sexual violence and representation of sexual violence in media.

Key Words: Violence, sexual violence, woman, media-sexual violence relation

---

* Araş. Gör. Dr. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo TV Sinema Bölümü

** Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

GİRİŞ

Günümüzde kadının medyada temsil ediliş biçimi akademik çalışmalar arasında önemli konulardan biri olmuştur. Çalışmalarda kadının cinsel bir obje olarak mı kullanıldığı, tüketim kültürünün bir yaratısı olarak mı konumlandırıldığı ya da annelik kavramı itibariyle mi ön plana çıkartıldığı gibi sorularla temsil sorunu çerçevelendirilmektedir.*

Görsel medyanın en güçlü organı olan televizyonun en çok izlenen saatlerinde (prime time) yayınlanan diziler tüm izler kitleye hitap etmesi sebebiyle yalnızca kadınlara, erkeklere veya çocuklara hitap eden programlardan daha etkili ve kapsayıcı bir konumdadır. Kimi zaman bir aşk hikâyesi, kimi zaman mafya savaşları üzerine diziler olsa da ağırlıklı ilgi, günlük yaşamdaki insanlar ve olayları ele alan dizilerdedir. Son dönemlerde yayınlanan dizilerden ikisi toplumda kadının yaşadığı, ancak hem itirafı hem de toplumsal yapı itibariyle çözüm bulması zor konulardan olan cinsel şiddet ve tecavüz konularına değinmiştir. Bu diziler Kanal D’de yayınlanan “Fatmagül’ün Suçu Ne?” ve “Öyle Bir Geçer Zaman ki” dizileridir.

Bu dizilerde kadınlar, ekonomik, duygusal, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalabilmektedirler. Türk toplum yapısı itibariyle, bu tarz şiddete maruz kalmış kadınların bunu açıklaması ve yardım talep etmesi ataerkil toplumsal baskılar nedeniyle en zor olan şiddet biçimidir. Bu çalışmanın temel amacı, toplum yapısında alt-orta sınıfta yer alan ve cinsel tecavüze maruz kalmış iki kadının farklı hikâyelerini ele alarak medyanın kadına cinsel şiddet konusundaki yaklaşımının izini sürmektir. Cinsel şiddete maruz kalan kadın, bunu üçüncü şahıslara açıklamakta zorlanmaktadır. Televizyonun geniş izler kitlelere hitap ederken tabulaştırılmış cinsel şiddet olgusunu ve bunun medyadaki izdüşümü niteliksel dizi analizi yöntemiyle incelenerek kadın-medya ilişkisinin bu boyutuna akademik bir bakış getirilmek istenmektedir.

ŞİDDET KAVRAMI ve CİNSEL ŞİDDET

a) Şiddet Kavramı

Şiddet bir tanıma göre; düşmanlık veya öfke duygularının, kişilere veya nesnelere yönelik fiili, yıkıcı fiziksel zor yoluyla dile getirilmesi olarak ifade edilirken (Budak, 2003:712), başka bir tanıma göre; fiziksel ya da fiziksel olmayan biçimlerde, fiziksel ve ruhsal acı ve zarar veren saldırgan davranıştır (Yıldırım, 1998:25). Diğer bir tanım ise şiddetin bir kişi veya topluluğun,

---

* Ayrıntılı bilgi için bknz: İMANÇER Dilek, **Medya ve Kadın** (2006); **Medyayı Anlamak. Stereotipler Değerler ve Söylem** (2010); ÖZTÜRK Ruken, **Sinemanın Dişil Yüzü: Türkiye’de Kadın Yönetmenler (2004)**; **Sinemada Kadın Olmak: Sanat Filmlerinde Kadın İmgeleri (2000)**; T.C. **Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü** “Politika Dokümanı Kadın ve Medya” (2008)

fiziksel ve ahlaki bütünlüğüne, mülkiyetine, kültürel veya sembolik değerlerine karşı, herhangi bir birey, grup ya da örgütlü bütünlük tarafından verilen zarar veya fiziksel ya da psikolojik acı olduğunu ifade eder (Ergil, 2001:40). Söz konusu tanımlar, modern dönemler ve özellikle sosyoloji, psikoloji gibi modern bilim dalları için işlevsel olmuş; modern toplum ve modern insanın “şiddet” kavramı ile ilgili sorunları ortaya konulup, çözüm yolları bulunmaya çalışılmıştır.

Şiddet, var oluşu insanlığın varlığı kadar eski, “sorunsal” oluşu ise modern ve özellikle postmodern dönemde karşımıza çıkan bir kavramdır. Şiddetin sorunsal boyutu, bir savaş ortamındaki şiddetten ziyade, barış ortamındaki bir toplumda, toplumun savunmasız ve ötekileştirilmiş kesimlerine karşı uygulanan şiddet boyutunu ifade etmektedir. Azınlıklara, kadınlara, çocuklara veya toplumda yaratılan diğer marjinal gruplara karşı yönelebilen bu şiddeti önlemeye yönelik devletler yasalar çıkarmış, sivil toplum kuruluşları ise çeşitli yardım ve kamuoyu platformları oluşturmuşlardır.

Şiddet diğer kavramlar gibi bir dizi tanımlama ve sınıflandırma süreçlerine tabi tutulmuş, bunun sonucunda; fiziksel, ekonomik, duygusal, sözel ve cinsel şiddet gibi çeşitli şiddet türleri tespit edilmiştir. Gerek kendimizi en güvende hissettiğimiz evlerimizde, gerekse dış mekânlarda, kamusal alanlarda ve hatta işyerlerimizde bile bu şiddet türlerinden herhangi birine maruz kalmamız mümkündür. Bu şiddet türlerinden birkaçı bazen kurbanı aynı anda uygulanabilmektedir. Örneğin, bir kocanın, karısına küfür etmesi, aşağılaması ve ona vurması sözel, duygusal ve fiziksel şiddeti oluştururken, çalıştığı işyerinde amirleri tarafından haksız yere para cezası alan, aşağılanan, küçümsenen bir çalışan, birden fazla şiddet türünü kapsayan “mobbing”e maruz kalabilmektedir.

b) Cinsel Şiddet Kavramı

Şiddet türleri içerisinde, kadına yönelik uygulanan, sonuçları itibariyle de yalnızca şuanı değil gelecek zamanları da tahrip eden, aile kurumuna en fazla zarar veren tür cinsel şiddettir. “Cinsel şiddet, kadının rızası olmadan cinsel ilişkiye girme, istemediği cinsel ilişki şekillerine veya cinsel davranışlara zorlama olarak tanımlanabilir” (Sümer, 1998:134). Cinsel şiddet ve tecavüz; aile içi-aile dışı, anlık-sürekli, tek-toplu gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Tıpkı “Fatmagül’ün Suçu Ne?” dizisindeki gibi anlık gelişen tecavüz olayları olduğu gibi, kimi zaman Josef Fritzl adındaki Avusturyalı sapık babanın öz kızına 24 yıl boyunca tecavüzünün ardından söz konusu enest olayın ortaya çıkarıldığı görülebilmektedir. Yine savaş zamanlarında tıpkı Japon askerlerinin 1937 yılında Çin’in başkenti Nanking’te yaptıkları katliamlar ve toplu tecavüzler veya yine 1992-1995 yılları arasında Avrupa’nın ortasındaki

Bosna'da, Sırp tarafından yapılan katliamlar ve Bosnalı kadınlara yapılan sistematik tecavüzler (www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&Article), yalnız kadına değil, kadın nezdinde tüm topluma yapılmış saldırılar olarak nitelendirilebilmektedir, çünkü cinsel şiddet, kadını, kocasını, varsa çocuklarını, aile büyüklerini ve tecavüz sonucu doğabilecek çocuklar sebebiyle de tüm toplumu olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Yıldırım, kadına cinsel şiddeti geniş bir kapsamla aktarır. Ona göre; kadının isteği ve oluru olmaksızın bedenine ve cinselliğine her türlü davranış şiddettir. Pornografik dille, sözle, elle sarkıntılık, laf atmak, anlamlı sözlerle yapılan şakalar, çift anlamlı sözcüklerle kadın cinselliğinden ya da cinsel ilişkiden söz etmek, ısrarlı komplimanlar, bakışlar, dostça görünüm altında rahatsız eden konuşma ve dokunmalar, dokunma konusunda fırsatçı tutumlar, sürtünme, ısrarlı teklifler, cinsel küfürler, tecavüz, vurmak, yaralamak, yakmak, korkutmak, zorlamak, malına zarar vermek vb. hareketler kadına yönelik cinsel şiddet davranışları kapsamına girmektedir (Yıldırım, 1998:27).

“Cinsel şiddet”, insanoğlunun biri cinselliğe biri de şiddete yönelik sahip olduğu iki eğilimin aynı eylemde bir arada gerçekleşmesiyle ortaya çıkan bir duruma işaret etmektedir. Cinsel şiddette, bazen cinsel amaçların gerçekleşmesi için şiddet bir araç olarak kullanılırken bazen de başka gayelerin gerçekleşmesi için araçsal olarak cinsellik ve şiddet bir arada kullanılmaktadır. Bu noktada erkeğin kadına karşı sahip olduğu veya olmak istediği güç, iktidar, egemenlik, sahiplik vb. duygu ve güdüler devreye girmektedir.

1948'de Paris'te düzenlenen BM Genel Kurulunda imzalanan İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'ne dayanan ve kadınların, çocukların haklarını da bu bildirge çerçevesinde güvenceye alan bir takım düzenlemeler sonraki yıllarca yine BM tarafından kabul edilmiştir. Böylelikle devletler öncelikle yasalarında yani teorilerinde, sonrasında ise toplumsal düzenlerinde yani pratiklerinde insana ait hakların tüm insanlara eşit bir şekilde dağıtılmasını gözetmeye başlamışlardır. Bu ise insana karşı gerek devletler, hükümetler ve güvenlik güçlerince, gerekse diğer insanlar tarafından yapılan ve insan haklarının da ihlali anlamına gelen fiziksel ve psikolojik müdahaleler ve ayrımcı uygulamaların önüne geçilmesi amacını taşımaktadır.

Ancak kadına karşı işlenen cinsel ve şiddet içerikli suçlar konusunda bir bilinç, tepki ve kamuoyu oluşması, büyük ölçüde 1960'lı yıllarda başlayan feminist hareketlerinden sonra gerçekleşebilmiştir. Feminist hareketle başlayan kadına karşı şiddetin engellenmesine ilişkin çalışmalar, zamanla bürokrasi ve devlet tarafından da benimsenmeye başlanmıştır. Kadına şiddetin önlenmesine yönelik çalışmaların farklı alanlarda da uygulandığı gözlenmektedir.

**c) Cinsel Şiddetin Gizlenmesi-
Toplumda Bir Tabu Olarak Cinsel Şiddet**

Her suç; suça maruz kalan mağdurun hemen güvenlik birimlerine, ilgili adli mercilere başvurabileceği bir yapıya sahip olmayabilir. Hem suçun niteliği, hem de kişinin toplumsal konumu, kariyeri vb. özellikleri suçun ifşasını zorlaştırabilmektedir. Örneğin; hırsızlığa maruz kalan kişi bunu hemen güvenlik güçlerine bildirirken, nitelikli dolandırıcılığa, şantaja ya da tecavüze uğrayan bir mağdur bunu kolaylıkla ilgili mercilere bildiremeyebilir.

Bir kadınının cinsel şiddeti polise bildirmemesinin pek çok nedeni vardır. Tecavüze uğrayan kadınların çoğunluğu, ya olayı zihinlerinden uzaklaştırmak istemektedirler ya da aşağılayıcı olabilecek tıbbi muayene, polis sorgusu ve mahkemedeki yargıç ve avukatlar tarafından sorgulanmayı göze alamamaktadırlar. Tecavüz olayının sorgulanırken kadının geçmişinin de sorgulanması, mahkeme edilen kişinin sanki kendisiymiş gibi hissetmesine yol açabilmektedir (Giddens, 2005:227). Hele bu tarz bir suç konusunda, kadında da suç unsurları aramaya meyilli toplumlarda kadının, cinsel şiddet ve tecavüz olayını gizlemeye çalışması olası bir davranıştır. Mağdur olan kadın, olayı yakınlarına bildirmesi sonucu, yakınlarının faile yapacakları saldırı –cinayet-sonucunda onların da suçlu konuma düşüp ceza alacakları korkusuyla da cinsel şiddeti gizleyebilmektedir.

Tecavüz ve cinsel saldırıların kadın üzerinde maddi-manevi veya fiziksel-ruhsal olmak üzere birçok olumsuz etkisi vardır. Fiziksel olarak, mağdur kadının zorlama ve darp ile karşılaşmasından dolayı uğradığı fiziksel zararların yanı sıra, cinsellikle ilgili sonraki yaşamında onarılamaz hasarlara da uğraması ihtimal dahilindedir. Manevi ve ruhsal açıdan ise durum daha vahimdir. Bir ömür boyu sürebilecek travmalar, depresyonlar, güven problemleri, bunun yanı sıra toplumsal yaşamda hem kişinin bu ruhsal durumundan hem de toplumun tecavüze uğrayan kadına sanki suçluymuş gibi bir tavır takınmasından doğabilecek toplumsal yaşantısına ilişkin sorunlar, kadınların toplumsal yaşamını etkileyen önemli unsurlar olabilmektedir. Giddens'a (2005) göre yalnızca cinsellikten değil aynı zamanda güç ve üstünlük kavramları ile de ilintili olan tecavüz bu manada bütün kadınların uğradığı bir eylemdir. Çünkü hiç tecavüze uğramamış kadınlar çoklukla uğramış olanlarınkine benzer kaygılar taşımaktadırlar. Bu kadınlar geceleri, kalabalık caddelerde bile olsa, yalnız başına dışarı çıkmaktan, hatta ev veya dairelerinde tek başlarına kalmaktan korkabilirler.

AİLE-TOPLUM-MEDYA ÜÇGENİNDE CİNSEL ŞİDDETE YAKLAŞIM BİÇİMİ

Geleneksel toplumsal düzen; kadınların davranış, eylem ve söylemlerini kendi varlıkları dışında bir alandan meşruluk bulmaya zorunlu tutarken –ve çoğu zaman bu meşruluklar yasalarla kadınlara tanınan haklar oluyorken-, erkeklerin *meşruluğu kendinden menkul* bir hareket alanına sahip oldukları söylenebilmektedir. “Erkektir yapar, hakkıdır, elinin kiridir, döver de sever de” gibi birtakım geleneksel egemen söylemler, toplumların erkek merkezli yapı ve değer sistemlerinden kaynaklanmaktadır. Erkek lehine tasarlanmış bir sistemin ve toplumsal cinsiyet anlayışının neticesinde, bazı temel insan haklarıyla çelişen durumlar kadınların günlük yaşamında tezahür edilebilmektedir. Bu ise, öğrenilen ve aktarılan bir kadın erkek eşitsizliğine ve dolayısıyla çatışmasına işaret etmektedir.

Kadın ve erkek karşıtlığı, toplumsal cinsiyete dayalı rollerle öğrenilen evrensel çelişkilerden biridir. Geleneksel toplumların anlatılarında bu çelişki üzerine kurulan çatışmalar, temalar, olay dizileri ve dramatik eylemler kurmaca dünyalarla bu rolleri topluma aktarma işlevi görür aynı zamanda. Masallardan dizilere dek bütün popüler kültür anlatılarında toplumsal cinsiyete dayalı düşüncelerin pekiştirildiğini ve onaylandığı görülmektedir. Beyaz atlı prensiyle evlenerek mutluluğa kavuşan prenseslerin hikâyelerine dayalı masallar, kadının özel erkeğin ise kamusal alanda varlığını ortaya koyması gerekliliğini vurgulayan anlatılar buna örnek olarak gösterilebilmektedir. Şiddet ise çelişkileri çözmenin bir aracı olarak hem gerçek hayatta hem de anlatılarda varlık gösterir. Elbette bu bir çözüm değildir; ancak, hiyerarşik toplumlarda daha güçlü olan hep şiddete başvurmuştur. Toplumsal cinsiyet rollerinin edilgin, güçsüz, duygusal, ikincil kıldığı kadının şiddete maruz kalması anlatılarda da sık karşılaşılan bir olgudur (Ünlü ve ark. 2009:96).

Aile, bireyin gelişim ve öğrenme sürecindeki ilk basamağı olarak, fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı bireylerin yetişmesi görevini üstlendiği gibi; gelenek ve göreneklerin, toplumsal kuralların, rol ve davranış kalıplarının aktarılmasını da sağlayan bir kurum olarak nitelendirilmektedir. Parsons, dengeli ve fertlerini destekleyici ailelerin, başarılı toplumsallaşmanın anahtarı olduğuna inanmaktadır. Parsons’un görüşüne göre, ailenin en etkili işleyişi kadınlarının anlatımsal roller üstlenerek çocuklara bakım, güvenlik ve duygusal destek sunduğu, cinsiyete dayanan net bir işbölümü aracılığıyla sağlanabilmektedir. Diğer yandan, erkek araçsal rolleri yerine getirmeli, ailenin ekmeğini kazanan kişi olmalıdır. Dolayısıyla kadının geleneksel rolleri üstlenmesine ve onun gözetilip beslenmesine yönelik eğilimler, erkekleri dengeleyip rahatlatmak için kullanılan araçlar olmaktadır. Biyolojik cinsiyet ayrımından kaynaklanan bu bütüncü iş bölümü, ailede dayanışmayı

sağlayacaktır (akt. Giddens, 2005:114).

İnsanın kendisini en rahat, en güvende ve en doğal hissettiği yer şüphesiz barındığı konutu yani “ev”idir. Aynı zamanda büyük ölçüde kamuya kapalı olan, mahrem alanlarını da içeren evlerinde insanlar, toplumsal alandaki törpülenmiş, baskılanmış, uyumlandırılmış davranışlarından ziyade kendi kişiliklerinin getirdiği şekilde doğal bir davranış ölçütüyle hareket edebilirler. Bu ise bir yandan çevrelenmiş, dışa kapalı bir mekândaki özgürlüğü, rahatlığı ve güveni temsil ederken diğer yandan Giddens’in da dikkati çektiği gibi başka bir duruma işaret eder. Giddens’a göre gerçekte, çağcıl toplumda en tehlikeli yer evdir. İstatistiksel olarak, hangi yaşta ya da cinsiyette olursa olsun bir insanın evde fiziksel saldırıya uğrama olasılığı gece sokakta fiziksel saldırıya uğrama olasılığından fazladır (Giddens, 2005:193). Bu saldırılar ise aile içi şiddete işaret etmektedir. Kamusal alanda, kendi sözüne ve hiyerarşisine karşı gelen bir ev üyesine, fiziksel şekilde baskı uygulayamayan bir ebeveynin (kadın için kocası, çocuklar için ise anne-babası), kısık bir ses ve imalı bir ses tonuyla “ben sana evde (hesabını) sorarım” sözü belki hemen herkezce bilinen-işitilen bir deyimdir. Bu, kamusal alanda uygulanması mümkün olmayan şiddetin evde uygulanacağına dair bir ön bildirim olup, karşısındakine sert bir telkini ifade eder. Evdeki şiddet, aynı zamanda o ailenin ve karı-kocanın bir “iç mesele”si olarak algılanmaktadır. Bu ise özellikle geleneksel toplumlarda şiddet uygulayanın lehine bir durumu ifade eder.

Giddens’a göre ev içi şiddet, cinsel saldırı, cinsel taciz, tecavüz gibi suçlar; istisnalar dışında, erkeklerin fail(saldırgan), kadınların ise kurban(mağdur) tarafında oldukları ve erkeklerin kadınlara karşı toplumsal ve fiziksel güçlerini kullandıkları suç kategorilerine girmektedirler. Uzun yıllar adli ceza sistemi tarafından göz ardı edilen bu suçlar konusunda kurbanlar saldırganlar karşısında yasal dayanak bulmak için uzun yıllar mücadele etmişlerdir (Giddens, 2005:226). Bu tür suçların yalnızca kadına karşı olması değil aynı zamanda kadının niteliği (iffetli-iffetsiz) de ülkemizde yasal düzenlemelere etkide bulunmuştur. Bu ise ülkemizde de bu suçların cezalandırılması konusunda uzun yıllar çeşitli tartışmaların yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Özellikle cinsel saldırı, tecavüz gibi suçlarda mağdurun hayat kadını olması durumunda suç failinin alacağı cezada indirim öngören yasal düzenlemeler şiddetle eleştirilmiştir. Nitekim eleştirilerin giderek kamuoyunda bir baskı oluşturması ve 1986 yılında 4 kişinin tecavüzüne uğrayan hayat kadını N.T.’nin verdiği hukuk mücadelesinin yarattığı yankı sonucu bu düzenleme kaldırılmıştır. Türk Ceza Hukuku’nun 1990 yılında yürürlükten kaldırılan 438. maddesi, “İrza geçmek ve kaçırmak fiilleri fuhuşu kendine meslek edinmiş bir kadın hakkında irtikap olunmuş ise, ait olduğu maddelerde yazılı cezaların üçte ikisine kadar indirilir” şeklindedir. Bu düzenleme, iffetli bir

kadına karşı aynı suçun işlenmesinin, fuhuşu meslek olarak benimsemiş bir kadından daha fazla zarar verdiği, toplumdaki saygınlığını daha fazla zedelediği inancını içermektedir. Toplumsal içerikli filmlerin sıklıkla çekildiği bu dönemde Türk Sineması da bu konuya ilgi göstermiş ve başrollerini Gülşen Bubikoğlu, Berhan Şimşek ve Hakan Ural'ın paylaştığı “Madde 438” filmi 1990 yılında çekilmiştir. Gerek bu film gerekse yasanın yürürlükten kalkması Türkiye’deki kadın hakları savunucuları ve feministler için önemli bir kazanım olarak görülmüştür.

Cinsellik, modern toplum ile geleneksel toplum tarafından farklı şekilde algılanmaktadır. Kavram olarak insan için bir haz, doyum veya tatmin içerse de geleneksel toplumlarda cinselliğin birincil amacı ve işlevi “üreme”dir. Bu toplumların gerek geleneksel yapıları gerekse dinsel telkinleri, neslin devamı, çoğalması gibi temel kavramlar üzerinden ilerler ve üreme, cinsellik konusunda belirleyici bir konuma getirilir. Nitekim geleneksel toplumlarda yeni evli çiftlerden hemen çocuk yapmaları beklendiği gibi, çocuğu olmayan çiftler fiziksel açıdan “sorunlu” olarak görülmekte ve yine geleneksel tedavi yöntemleri ile çocuk sahibi yapılmaya çalışılmaktadır. Yine bu toplumlarda yalnızca heteroseksüel cinsel yaklaşımlar onanmakta diğer cinsel yaklaşımlar ise kınanmakta ve cezalandırılmaktadır.

“Tanrı merkezli” bir dünya düzeni yerine “insan merkezli” bir dünya düzeni anlayışı geliştirilen modernitede cinsellik, “üreme” görevinden git gide sıyrılmıştır. Cinsellik, çocuk sahibi olma yerine, bedensel bir doyum ve zevk yaşama aracı haline gelmiş; hamile kalmayı engelleyici korunma yöntemlerinin geliştirilmesi, zaman içerisinde cinsel hazzı engellemeyen ve koruma oranları yükseltileen yöntemler sayesinde haz kavramı haline gelmiş, getirilmiştir. Yalnızca korunma yöntemlerinin değil, bundan daha da önemlisi kitle iletişim araçları vasıtasıyla kadının cinsel bir obje olarak kamuya sunulması, kadın bedeninin metalaştırılması ve modernitenin giderek kadın bedeni üzerinde tahakküm kurması, cinselliğin üreme boyutunun arka planlara atılmasına sebep olmuştur. Heteroseksüel cinselliğin yanı sıra diğer cinsel yönelimler de modernite sayesinde kabul görür olmuş, birçok ülkede homoseksüel ve lezbiyen evlilikler yasalarca tanınmış ve böylece heteroseksüel “aile” kavramının yapısına ve toplumsal rolüne de müdahale edilmiştir. Batı’da, devletlerin tüm teşvik ve çabalarına karşın nüfus artışının (üremenin) istenilen düzeylerde olmaması – hatta nüfus gerilemelerinin yaşanması-, buna karşın geri kalmış olarak nitelenen geleneksel toplumdaki yüksek doğurganlık oranı ve Batı’da çok çocuk yapan ailelerin yine doğu kökenli olması; Batı tarafından kaygılandırıcı bir durum olarak görülmektedir. Bu durum ise yine cinselliğin modern ve geleneksel toplumdaki farklı algılanışına örnek teşkil etmektedir.

Geleneksel toplumlarda aile içi ilişkiler mahrem alana sıkı sıkıya bağlı kalmakla beraber, aile içindeki şiddet, geçimsizlik gibi sorunlar için genellikle aile büyükleri sorun çözücü, ara bulucu roller üstlenirlerken, cinsellikle ilgili sorunlar ve cinsel şiddet ise çözüm bulması daha zor sorunları teşkil etmektedir. Burada çözümsüzlüğün başlıca sebebi ise; sorunun kendisinden değil, sorunun itiraf edilememesi ve cezalandırma talebinde bulunulmamasından kaynaklanmaktadır. Sorunun itiraf edilememesi ise erkeğin kadın üzerindeki fiziksel ve psikolojik baskısı, sosyal ve çevre şartlarının erkek lehine yapılandırılmış olması, kadının maddi güçsüzlüğü ve toplumsal statükosu gibi çeşitli nedenlere bağlanabilmektedir.

MEDYADA ŞİDDETİN TEMSİLİ

Medya ile şiddet arasındaki ilişki, daha doğrusu medyadaki şiddet temsillerinin toplumdaki şiddet vakalarının nicelik olarak artışına veya nitelik olarak benzeri bir şekilde yansımaya sebep olup olmadığı sıklıkla tartışılmakta ve konuyla ilgili Batı ülkelerinde çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Yine aynı şekilde medyada cinselliğin sunumu da sık işlenen konulardan birisidir. Amerika Birleşik Devletlerinde iletişim bilimci George Gerbner'in önderliğinde 1960'lı yılların sonundan itibaren yürütülen Kültürel Göstergeler Projesi, televizyonun, toplumun kültürel yapısına etkisi üzerine ampirik bir çalışma olarak yer alırken, televizyondaki cinsellik ve şiddet sunumlarının etkileri üzerinde durulmuştur. Şiddet ve cinsellik sunumlarının toplumsal etkisinin boyutları tartışılrsa da, son dönemlerde gerek sinemada gerekse televizyon yapımlarında şiddet ve cinsel içerikli yayımlara yaş sınırlamalarının getirilmesi, var olan etkinin kabul edilip önlem alınmaya çalışıldığını göstermektedir.

Televizyonun, şiddet ve cinsel şiddeti sunuş şekilleri, toplumun bir yandan ilgisini çekerken bir yandan da bu kavramlara ilişkin tutum, değer ve algılamalarını yeniden şekillendirmektedir. Medya, özellikle “töre”lere dayanan ve kadına karşı olan davranış, uygulama ve yaptırımlara karşı bir duruş sergilemektedir. Gerek haberlerde gerekse kurgusal yapımlarda kadına şiddet, “negatif” bir şekilde tanımlanırken; töreler çerçevesinde, kadınların ekonomik, fiziksel ve duygusal açıdan şiddete maruz kalmaları, küçük yaşta evlendirilmeleri, dolayısıyla cinsel bir şiddete daha doğrusu istismara uğramaları, “ilkel” bir tutum olarak kınanmakta ve eleştirilmektedir. Bu, toplumun değerlerini yeniden düzenlemek anlamına gelmektedir.

Medyanın kendisi, film ya da televizyon dizilerindeki şiddet ve cinsellik unsurlarını günlük hayatta yaşanan olaylara uyarlama konusunda istekli bir tutum sergilemektedir. Bir cinayet haberi için Hollywood yıldızı Sharon Stone'un yankı uyandıran cinsellik ve şiddet içeren filmi “Temel İçgüdü”ye gönderme yapılarak, “Ankara'da Temel İçgüdü Cinayeti” (www.hurarsiv.

hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=335490) yine başka bir cinayet için “Yaşananlar Temel İçgüdü Filmini Aratmadı” (<http://haber.gazetevatan.com/yasananlar-temel-icgudu-filmini-aratmadı/389572/1/Haber>) gibi başlıklar atılabilmekte veya bir cinayet için “film gibi” ifadesini zikredebilmektedirler.

“ÖYLE BİR GEÇER ZAMAN KI” VE “FATMAGÜL’ÜN SUÇU NE?” ADLI TELEVİZYON DİZİLERİNDE KADIN BAŞKARAKTERLER ARACILIĞIYLA CİNSEL ŞİDDETİN TEMSİLİ

a) Cinsel Şiddetin “Öyle Bir Geçer Zaman Ki” Dizisinde “Cemile” Karakteri Aracılığıyla Temsili

Salı akşamları saat 20:00’de Kanal D’de yayınlanan “Öyle Bir Geçer Zaman ki” dizisi, 60’lı ve 70’li yıllarda sağ-sol çatışmalarının gündelik yaşamın bir parçası olduğu bir dönemi ve bu süreçte geleneksel ile modernlik arasında yaşamlarını kurmaya çalışan bir ailenin dramını anlatmaktadır. Ailenin babası Ali Kaptan bir uzun yol kaptanıdır ve eşi Cemile’yi yabancı uyruklu ve tekin olmayan bir kadın olan Caroline ile aldatır. Boşanan ve çocukları sebebiyle birçok sıkıntı yaşayan çift için zamanla Ali Kaptan’ın şiddete yönelik davranışları ve daha sonrasında Cemile’ye tecavüz girişimi Cemile karakterinin büyük sıkıntılara düşmesine neden olmaktadır.

“Öyle Bir Geçer Zaman Ki” dizisi, dizinin en küçük karakteri ve aynı zamanda Ali Kaptan ile Cemile’nin en küçük oğlu olan Osman’ın anlatımı olan üst ses ile sunulmakta ve 1960’lı yılların Türkiye’sinden günümüze doğru akan zaman dilimi içersinde hikâyelendirilmektedir. Ailenin başına gelen trajik olayların hikâye edildiği dizide, hikâyenin ilk kırılma noktası Ali Kaptan’ın eşini Hollandalı Caroline ile aldatmasıyla yaşanmaktadır. Aile içerisinde babanın ilgisizliği, şiddete olan eğilimi, annenin çaresizliği ve onunla evlenmek isteyen balıkçı karakterinin Ali Kaptan tarafından öldürülmesi, büyük oğlu Mete’nin isyankâr ve deli dolu tavırları, hukuk fakültesinde okuyan büyük kız Berrin’in sol görüşlü bir gence âşık olması, ancak siyasi mücadelenin birleşmelerini imkânsız kılması, küçük kız Aylin’in ise kendisinden büyük bir adama âşık olması ancak aynı adamın hasta kardeşi ile maddi çıkara dayalı bir evlilik yapması vb. olaylar, çoğunlukla dramatik bir anlatı yapısı aracılığıyla kurgulanmaktadır. Dizide eğlenceli, neşeli ve komik anlar ancak çok küçük bir dilimi oluşturmakta, ender olarak rastlanan naif anlar genellikle küçük karakter Osman ile hayat bulmaktadır.

Asabi, küfürbaz, saldırgan ve şiddete eğilimli bir karakter temsili olan Ali Kaptan, özellikle büyük oğlu Mete’ye karşı şiddet kullanmaktadır ancak Mete karakteri de babasının kendisine gösterdiği şiddete şiddetle karşılık vermektedir. Uzun yol kaptanı olmasının da etkisiyle ailevi bağlarını sağlıklı bir

şekilde sürdürmekte güçlük çeken Ali Kaptan'ın karısını; uzun boylu, sarışın, renkli gözlü bir Avrupalı kadın ile aldatması, hele bu kadının entrikacılığı sebebiyle tam bir femme fatale* olması, dizinin akışına heyecan getirmekle kalmamış, aldatılan Türk kadını Cemile'yi savunan ve destekleyen bir izler kitle oluşmasını sağlamıştır. Ali Kaptan, kendisinden boşanan Cemile'ye ilgi gösteren balıkçıya da düşman kesilmiş ve dizinin dramatik merkezi iki erkek arasında yaşanan çatışmaya kaydırılmıştır. Balıkçının evlilik teklifini reddeden Cemile'nin eski kocası Ali Kaptan tarafından tecavüze uğraması gerek dizinin izler kitlesi, gerekse medya organları tarafından geniş bir tartışma platformu yaratmıştır. Zira bir kocanın karısına tecavüz etmesi ya da cinsel ilişkiye zorlaması bir suç olarak kabul edildiği günümüz yasal düzenine gelinceye kadar kadınlar, yasaların erkeklere sunduğu olanaklar nedeniyle bu konudaki mağduriyetlerini şikayet konusu olarak dile getirememişlerdir. 17. yüzyıl İngiltere'sinde de olduğu gibi yasalar tecavüzü "erkeğin malına saldırı" olarak yorumlamış, evlilik kadının cinselliğini erkeğinin kullanımına ve denetimine sunması demek olduğu için kocaların eşlerine cinsel şiddet uygulamakla suçlanamayacağını bildirmiştir (www.uvt.ulakbim.gov.tr).

Dizi, yaşanan tecavüz olayı sonrası kadının travmasını, ruhsal çöküşünü ve çaresizliğini, buna karşın erkeğin yaptığı yanlışları, zayıf karakterini ve zaaflarını fiziksel gücü ile kapatmaya çalışan benmerkezci yapısını, üstünkörü pişmanlığını izleyiciye aktarmaktadır. Dizide tecavüz yalnızca bir kere yaşanmış bir olay olarak gösterilse de, Ali Kaptan'ın çizdiği karakter profili, bunun tekrarlanabilecek bir olgu olduğu izlenimini yaratması dikkat çekmektedir.

Eşinden ayrılmış bir kadının eski kocası tarafından fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve taciz gördüğüne, hatta bu durumda olan birçok kadının eski kocaları tarafından öldürüldüğüne sıkça rastladığımız ülkemizde dizinin bu sahneleri rahatsız edici olmakla beraber kadına yönelik şiddete dair toplumsal olgulardan referans almaktadır. Kocasının şiddetinden devletin bile koruyamadığı Ayşe Paşalı isimli kadının cinayete kurban gitmesi daha hafızalardadır. Kimi güvenlik birimleri, eşinden gördüğü şiddet nedeniyle devlete sığınan kadınları, polislere zimmetleyerek koca terörüne çözüm bulmaya çalışmaktadırlar (www.haberturk.com/yasam/haber/644819-240-kadin-polise-zimmetlendi). Karısını başka kadınlarla aldatmayı bir hak gören erkeklerin, kadınların böyle bir hak görmeleri mümkün olmadığı gibi buna ilişkin bir hisleri dahi, şiddete hatta cinayete sebebiyet verebilmektedir.

---

* Kavram, güzelliği, cazibesi ve dişiliği ile erkekleri baştan çıkararak ancak entrikaları ile erkekleri felakete sürükleyen kadınları ifade etmektedir. Amerikan sinemasında, özellikle de film noir (kara film) türünde söz konusu femme fatale kadın karakterlerine rastlanabilmektedir.

Ali Kaptan'ın tecavüzü sonrası hamile kalması Cemile karakterine cinsel şiddetin ayrı bir travma yaratacak olumsuz “etkisidir”. Tecavüz sonucu dünyaya gelen bebekler bu yüzden yalnızca kişilere ilişkin değil aynı zamanda topluma ilişkin bir sorun olarak görülmektedir.

***b) Cinsel Şiddetin “Fatmagül’ün Suçu Ne?” Dizisinde
“Fatmagül” Karakteri Aracılığıyla Temsili***

Kanal D’de iki sezondur Perşembe akşamları saat 20.00’de yayınlanan “Fatmagül’ün Suçu Ne?” adlı dizi, tecavüze uğrayan bir genç kızın bu olayın ardından şekillenen yaşamını tematize etmektedir. Dizi aynı zamanda dört kişi tarafından tecavüze uğrayan ve tecavüz edenlerin biri hariç diğerlerinin yüksek sosyo-ekonomik statü üyeleri olmalarını ve bu kişilerin suçu örtbas gayretlerini ele almaktadır. Dizi, erkek-kadın, üst ve alt sosyo-ekonomik statü arasındaki toplumsal ilişkileri ve sorunsalları da işlemektedir.

Fatmagül karakteri, alt-orta diye tabir edebileceğimiz; hem gelir, hem de eğitim seviyesi düşük bir kadındır ve köy yerinde yaşamaktadır. İşlettikleri mandıra için koyun sürülerini otlatmakta ve balıkçı olan nişanlısı Mustafa ile evlilik hazırlıkları yapmaktadır. Selim, Erdoğan, Vural ise hem gelir hem de eğitim seviyesi yüksek üç gençtir ve tatillerini geçirdikleri deniz kıyısında, çocukluk arkadaşları olan Kerim ile beraber gezip eğlenmektedirler. Kerim, Fatmagül ile aynı sosyal sınıfın temsilcisidir, ancak zengin arkadaşları ile vakit geçirmekten hoşlanmaktadır. Ancak Selim’in nişan gecesinde, Erdoğan’ın verdiği uyuşturucu haplarını içen grup; deniz kıyısında nişanlısı Mustafa’yı uğurlamaya gelen Fatmagül’e tecavüz eder. Kerim’in, Fatmagül’e tecavüz etmediği sonradan ortaya çıkar ancak Fatmagül, tecavüze engel olmamayı aynı oranda suç kabul ederek Kerim’le çevre baskısı sonucu evlendirildikten sonra dahi uzun süre onunla iletişim kurmaktan kaçınır.

Varlıklı ailelerden gelen bu gençlerin, işledikleri tecavüz suçunu hem ailelerinin statüsü hem de gelecekleri için örtbas etmeleri gerekmektedir. Bu sebeple iş bilir avukat olan Münir, bin bir türlü dolap çevirir, rüşvet verir, tehdit eder, varlıklı gençleri kurtarmak için Kerim ve Fatmagül’ü birbirleriyle evlenmeye zorlar. İlk etapta adli makamlara bildirilen tecavüz suçu bir şekilde örtbas edilir. Ancak dizideki anlatıda; suçluların cezalarını çekmeleri için verilen sürekli bir uğraş ve onların karşısında güçlerini ve zenginliklerini kullanan üst sınıfın sürekli mücadelesi anlatılmaktadır. Çatışma, hem kadın-erkek, hem de üst sınıf-alt sınıf mücadelesine dönüşmüştür.

“Fatmagül’ün Suçu Ne?”, 1986 yılında çekilen aynı adlı sinema filminden televizyon dizisi olarak uyarlanmıştır. Sinema filminde, dönemin popüler aktristi Hülya Avşar tarafından canlandırılan Fatmagül karakteri, dizi versiyonunda yine günümüzün en popüler aktrislerden olan Beren Saat

tarafından canlandırılmaktadır. Hülya Avşar filmografisinde, tacize (“*Sekreter*”1985, “*Çil Horoz*”,1986) ve tecavüze uğrayan (“*Fatmagül’ün Suçu Ne?*”, 1986), erkekten şiddet gören, maço karakterdeki erkeğe âşık olabilen (“*Mavi Mavi*”, 1985), çoğunlukla da erkekler için cinsel çekiciliği olan, ancak yine erkeğin şiddetini ve baskısına maruz kalan karakterleri temsil etmiştir. Avşar, kadımla ilgili toplumsal sorunlara değinen filmlerde yer alsa da filmlerdeki anlatı yapısı, karakter sunumları, çekim ve sahneler, afiş tasarımları ve Avşar’ın medyadaki genel profili, halkın gözündeki imajı; kadına uygulanan şiddet ve cinsel şiddete karşı geliştirilmesi arzulanan yaptırımsal duruşu sağlayamamıştır. Aslında belki tam aksine, izler kitlenin, Avşar’ın medyatikliği ve cinsel çekiciliği ile filmlerde aktarılan taciz, tecavüz gibi cinsel şiddet içerikli davranışlar arasında çarpık bağlar kurmuş olduğunu da ileri sürmek mümkündür. Gerçek yaşamın sinema ya da televizyonda yaratılan kurmaca gerçek ile karışması şiddet ve cinsellikle ilgili yanlış meşruiyet alanları yaratılmasına sebebiyet verebileceği düşünülmektedir. Bu ise olaylardaki suçun; “öyle giyinmeseydi, o saatte orada ne işi vardı?, makyaj yapmasaydı, süslenmeseydi..vb.” gibi tecavüzün meşru kılınmasına veya kadına suçun yüklenmesine kadar gidebilmektedir. Ayrıca senaryoda tecavüzü meşru kılıcı cümleler kuran yan karakterler bulunduğu gözlemlenmektedir. Buna en çarpıcı örneklerden biri Fatmagül’ün müstakbel kayınvalidesinin, kayınpederinin ve yengesinin geç saatlerde Fatmagül’ün olay yerinden geçmesinin tecavüze sebebiyet verdiğini söylemeleridir.

“Fatmagül’ün Suçu Ne?” dizisindeki Fatmagül karakterini canlandıran Beren Saat, Halit Ziya Uşaklıgil’in aynı adlı eserinden uyarlanan “Aşk-ı Memnu” dizisindeki “Bihter” rolü ile şöhrete ulaşmıştır. Bu dizide Saat, meşru ve etik olmayan umutsuz bir aşkın sonunda, kendi canına kıyan bir karakteri canlandırmaktadır. Beren Saat’in, Hülya Avşar’ın “Fatmagül’ün Suçu Ne?” adlı filmi çektiği dönemdeki kadar popülaritesi ve tecimsel cinsellik sunumları bulunmamaktadır. Ancak medya, Saat’in “Aşk-ı Memnu” adlı televizyon dizisindeki ve “Gecenin Kanatları” (2009) filmindeki bazı erotik sahnelerini sürekli haber yapmaktan geri kalmamıştır. Burada, “Fatmagül’ün Suçu Ne?” adlı film ile aynı adlı dizinin kadın başrol oyuncularının cinsellik sunum ve cazibelerinin aktarılmasında bir amaç bulunmaktadır. Bu amaç aynı zamanda yapılmış bir tespiti ifade eder. Bu tespit şudur: gerek filmin, gerekse dizinin, başta medya olmak üzere çeşitli sosyal platformlarda hatta siyaset alanında cinsel şiddet içeriği ile değil de cinsel sömürü yönünden algılanmaktadır. Bu bağlamda farklı profilde iki oyuncu da olsa dizi de film de şiddet yönünden ziyade cinsellik yönünden algılanmaktadır. Eğer bu ülkedeki bir markette “Fatmagül’ün Suçu Ne?” baskılı iç çamaşırlar satılıyorsa, internet oyun sitelerinde “Fatmagül’ün Suçu Ne?” adlı tecavüz içerikli oyunlar bulunuyorsa,

Fatmagül'e benzeyen şişme bebeklerin yapılacağı üzerine bir söylentinin yayılması, hatta bir milletvekilin bu konuda soru önergesi vermesi*, yine "Fatmagül" karakterini canlandıran aktris Beren Saat'in bir eğlence mekânından çıkarken, dizideki tecavüz sahnesine göndermede bulunan sözlü tacizlerle karşılaşması medyada kadına yönelik şiddetin temsilinin sorunlu yapısını ortaya koymaktadır. Toplumda tecavüze ilişkin bastırılmış cinsel davranış biçimlerinin varlığına ve erkek egemen düzenin şiddet, cinsel şiddet olgularının reyting kaygısıyla çözümsüzlüğe sürüklendiği görülmektedir.

"Fatmagül'ün Suçu Ne?" eserinin film olarak çekildiği tarihteki yasal düzenlemeler failin yani tecavüz edenin, tecavüz ettiği kadın ile evlilik yapması durumunda hüküm giymemesini öngörürken, zamanla yapılan yasal düzenlemeler bunu ortadan kaldırmış ve dizi versiyonunda evlilik yasal bir düzenlenmeye değil, tarafların razı edilmesine dayandırılmıştır. HSYK'nın (Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu) yargıyı hızlandırma toplantılarında hakim ve savcıların, kadına şiddete kamu davası açılmaması yerine uzlaştırma komisyonu kurulması, kadının tecavüzcüsüyle evlendirilmesi böylece dava sayısının azaltılması vb. gibi kadına karşı şiddeti ve cinsel şiddeti caydırıcı olmayan yeni düzenlemeler getirilmesi talepleri 17 Eylül 2011 tarihinde çeşitli yazılı ve görsel-işitsel yayın organlarında eleştirel şekilde haberlere konu edilmiştir. Bu öneriler, yasal düzeyde de kadınların insan hakları açısından ikinci planda yer aldığı bir toplumsal düzeni işaret etmektedir.

İKİ DİZİNİN KADIN BAŞKARAKTERİNE YÖNELİK CİNSEL ŞİDDETİN GELİŞİMSEL VE YAPISAL AÇIDAN KARŞILAŞTIRILIP DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın niteliksel çözümlenmesine dâhil edilen "Fatmagül'ün Suçu Ne?" ve "Öyle Bir Geçer Zaman Ki" adlı televizyon dizilerinin kadın başkarakterleri Fatmagül ve Cemile karakterlerinin ortak yazgısı, uğradıkları tecavüz şeklindeki cinsel şiddettir. İzleyici söz konusu olguyla "Fatmagül'ün Suçu Ne?" dizisinin daha ilk bölümünde, "Öyle Bir Geçer Zaman Ki" dizisinde ise dramaturjik süreç içinde ilerleyen bölümlerde gelişen bir durum olarak karşılaşmaktadır. Bunun yanı sıra tecavüz, "Fatmagül'ün Suçu Ne?" dizisinde dramatik anlatıyı başlatan ve olaylar dizisini belirleyen olguyken, "Öyle Bir Geçer zaman Ki" dizisinde senaryonun geliştirici unsuru olmaktansa, olaylar dizisinde yerini alan salt dramatik bir unsur olmaktadır.

Kadına yönelik cinsel şiddetin söz konusu dizilerin kadın başkarakterlerine yönelik olarak işlenmesi, izleyicinin dikkatini diziyeye

---

* MHP Adana Milletvekili Yılmaz TANKUT tarafından verilen önerge ve cevabi yazıya www.yilmaztankut.org internet sitesinden ulaşılabilir.

odaklamasına neden olmakta, ayrıca da onlara ne gibi çözüm yollarını geliştirilebileceğine dair özdeşleşme imkânı sunmaktadır.

Tecavüzün zamansal niteliği, mağdurun fail ya da failerle yakınlık durumu, tecavüzün gerçekleştiği mekân, mağdurun tecavüz sonrasındaki psikolojisi, tecavüzün adli makam ve güvenlik güçlerine bildirilmesi, tecavüz sonrası fail ile mağdurun ilişkisi gibi unsurların her iki dizide ne şekilde kurgulandığı aşağıdaki çizelgede yer aldığı gibi özetlenebilmektedir:

	Fatmagül'ün Suçu Ne?	Öyle Bir Geçer Zaman Ki
Tecavüzün zamansal niteliği	Anlık- bir kez gerçekleşir.	Anlık- bir kez gerçekleşir.
Tecavüze uğrayanın fail ya da faileriyle yakınlık durumu	Mağdur, tanışıklığı ve yakınlığı olmayan dört kişilik bir yabancı grubun tecavüzüne maruz kalır.	Mağdur, eski kocası tarafından tecavüze uğrar.
Tecavüz mekânı	Tenha bir dış mekânda gerçekleşmiştir.	Mağdurun evinde gerçekleşir.
Tecavüz sonrası mağdurun ruhsal durumu	Ruhsal bir travma geçirmiş, içine kapalı ve sessiz kalmış, yaşadıklarını anlatmaktan utanmıştır.	Ruhsal bir travma geçirmiş, içine kapalı ve sessiz kalmış, çevresindekilerden ve yaşadıklarını anlatmaktan utanmıştır.
Tecavüzün adli makam ve güvenlik güçlerine bildirilmesi	Olayın ardından ilk bildirim yapıyor ancak sosyo-ekonomik olarak güçlü olan taraf adaleti yarıltacak başarılı girişimlerde bulunuyor.	Cemile önceleri yaşadığı olayı herkesten saklar ancak çocuklarının durumu öğrenmesiyle annelerini savcılığa gitmeye ikna ederler. Savcıya şikâyet dilekçesi veren Cemile bu girişiminde de başarısız olur ve savcılık tecavüzü doğrulayacak bir şahidin olmadığı gerekçesiyle takipsizlik kararı alır.
Olay sonrası fail ile mağdurun ilişkisi	Olay sonrasında mağdur, kendisine tecavüz eden grupta yer alan-aslında tecavüz etmediği sonradan öğrenilen-Kerim karakteri ile evlendirilir.	Cemile mesafeli ve soğuk davranır, Ali Kaptan ise pişmanlık ve suçluluk duygusu içindedir.

Çizelgede de görülebileceği gibi her iki başkarakter cinsel şiddet karşısında edilgen bir duruş sergilemektedir. Her ikisi de ruhsal bir travma geçirmekte, içine kapanarak sessiz kalmakta ve yaşadıkları cinsel şiddeti çevrelerine anlatmaktan utanmaktadır. İncelenen dizilerde cinsel şiddet (tecavüz) anlık gelişen bir olaydır, ancak Fatmagül karakteri güzelliğiyle tecavüz öncesi failerin dikkatini çekmekte ve onlarda cinsel arzu

uyandırmaktadır. Bu ise, çalışmanın daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi tecavüzün meşrulaştırılması girişimi olarak okunabilmektedir. Cemile'nin uğradığı tecavüz ise eski kocasının onun üzerinde egemenlik kurması ve başka bir erkekle evlenmemesi için başvurduğu bir girişim olarak nitelendirilebilmektedir.

Cemile kendine özel ve güven duyduğu bir mekânda (evinde), Fatmagül ise, doğup büyüdüğü ve o güne dek hiçbir kötülükle karşılaşmadığı kasabanın sahilinde tecavüze uğramaktadır. Burada ister kamusal (sahil) isterse özel (ev) alan olsun, cinsel şiddetin mekân farkı gözetmeksizin yıkıcılığına ve mağdur üzerinde yaratacağı psikolojik travmaya dikkat çekilmektedir.

Yine her iki örnekte de tecavüzün adli makamlara bildirimini başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Fatmagül'ün şikâyeti karşı tarafın sosyo-ekonomik olarak güçlü olma durumu nedeniyle geri çekilir ve adli makam ortada bir tecavüzün yaşanmadığına dair ikna edilir. Cemile ise tecavüzü çocuklarına dahi itiraf edemez ve olayı yaşanmamış kabul eder. Ancak tecavüz sonucu hamile kalması onu güç bir duruma iter ve gerçek sonunda ortaya çıkar. Çocuklarının baskısı nedeniyle savcılığa şikâyet dilekçesi veren Cemile, tecavüzü doğrulayacak bir şahit gösterememesi üzerine şikâyeti düşer ve böylelikle ikinci kez eril güç karşısında yenilgiye uğrar.

Tecavüz sonrası her iki karakterin evlendirilmesiyle toplumsal düzenin tekrar kurulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ancak burada hem Fatmagül hem Cemile kendilerine tecavüz etmeyen, dolayısıyla birlikte bir gelecek kurabilecekleri erkeklerle evlenmektedirler. Fatmagül bu evliliğinde güven ve sevgiyi bulur, lise eğitimine devam etme kararı alır ve kendine ait bir restoran açarak kendi kaderini biçimlendirme cesaretini geliştirir. Cemile ise nikâhlandıktan sonra kocasının öldürülmesiyle onun servetini miras edinerek maddi güce kavuşmaktadır. Böylelikle hem Fatmagül hem de Cemile karakteri sessiz ve edilgen kadın karakterinden sıyrılarak kamusal alanda söz sahibi olan ve erkek egemen toplumda kendi ayakları üzerinde durabilen güçlü bir karakter temsiline dönüştükleri izlenebilmektedir.

SONUÇ

Kadın, yasal düzenlemelerini, hukuki uygulamalarını insan hakları çerçevesinde inşa eden modern toplumsal düzenlerde; varlığını, onurunu koruyan, çalışma ve sosyal hayata katılımlarını kolaylaştıran bir takım haklar edinmiştir. Yalnız kadınlar değil aynı zamanda çocuklar da yine insan hakları çerçevesinde birtakım çocuk haklarına sahip olmuşlardır. Ancak kadına karşı şiddet ve cinsel taciz tüm bu düzenlemelere karşı sıklıkla yaşanmakta ve en çarpıcı örnekleri medya tarafından kamuya aktarılmaktadır.

Cinsel şiddetin önüne geçilebilmesi için değişimin yasalarda değil zihinlerde, anlayış yapılarında ve toplumsal değerlerde gerçekleşmesi gerektiği görülebilmektedir. Bir kitle iletişim aracı olarak televizyon; kadına şiddetin, küçük yaşta kızların evlendirilmesinin, kan davası ve namus cinayetlerinin engellenmesi için; gerek haberler, gerek kadın programları ve gerekse televizyon dizileri vasıtasıyla bu olguları işleyebilecek ve zihinlerde şiddeti önleyebilecek davranış ve tutum modellerini yaygınlaştırabilecek güce sahip olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede son dönem televizyon dizilerinde kadına yönelik cinsel şiddetin, sıklıkla ele alınan konulardan biri olmaya başladığı gözlenmektedir. Bu dizilerden “Fatmagül’ün Suçu Ne?” ve “Öyle Bir Geçer Zaman Ki”, toplumda sıklıkla yaşanan cinsel şiddetin, biri yabancılar tarafından diğeri de aile içinden iki örneğini ele almaktadır. Kocasından, eşine gösterilen cinsel şiddet, toplumda daha yaygın olmasına karşın aile içi mesele olarak görülmesi sebebiyle gerçek yaşamda çok tartışılıp konuşulmadığı gibi dizideki temsili de kadına sahip olma duygusunun etkisinde kalan erkeğin şursuz bir davranışı olarak temsil edilmiştir. Ancak, yabancı kişilerin tecavüzüne maruz kalan Fatmagül karakteri, gerek medyada çıkan haberlerden, gerekse günlük hayatta karşımıza çıkabilen marjinal ve akıl dışı uygulamalardan (aynı adlı iç çamaşırları ve oyunlar üretilmesi) anlaşıldığı kadarı ile kadına cinsel şiddetin erotikleştirilmesi, haklılaştırılması ve daha da bir vahimi, eğlence aracı haline getirilmesinin bir temsili haline gelmiştir.

Gerek Fatmagül, gerekse Cemile karakterleri alt-orta sınıfı temsil etmektedirler. Cemile, çocuklarının bakımını ve ev işlerini üstlenen ve bundan şikâyetçi olmayan bir ev hanımı profilini çizmektedir. Hayattaki büyük heyecanı, kocası Ali Kaptan’ın uzun seferlerden dönüşünü beklemektir. Cemile, fedakâr anne profilinin tüm çabalarına karşın cinsel çekiliğini örselediği bir konumdadır ve eşinin kendisini Hollandalı bir kadın olan Caroline ile aldatması sonucu büyük bir bunalım yaşar. Ancak çocukları için yine kendini toparlamakta ve hatta iş bulup, kendi ayakları üzerinde durma konusunda kararlıdır. 60’lı yılların sonunda bir zaman diliminde geçmesine ve ülkenin daha geleneksel olduğu bir dönemdeki bir karakteri temsil etmesine karşın, eşinden boşanmayı ve dul bir kadın olarak hayatı göğüslemeyi göze alabilmektedir. Bu yapısı itibarıyla aynı zamanda “güçlü” bir kadın karakteridir.

Gazeteleri, özellikle de üçüncü sayfa haberlerini az çok takip eden herkes, her gün ayrıldığı ya da ayrılmak istediği kocasını terk etme sebebiyle kadına yönelik işlenen birçok cinayet haberi ile karşılaşabilmektedir. Bu durumda kadınlar için en trajik başlık ise “eski kocası tarafından öldürüldü” ifadesidir. Cinayet, kadına karşı işlenen şiddetin önemli bir göstergesidir.

Kadına cinsel şiddet yalnızca kadının değil, kadın-erkek tüm toplumun sorunudur. Evde ve dışarıda güvende olmayan, devletin koruyamadığı kadın

nerede kendini güvende hissedecektir? Her ne kadar televizyon dizileri reyting getiren bir unsur olarak kadına cinsel şiddeti ele alsada yine de toplumsal bir soruna değindikleri söylenebilmektedir. Bu noktada önemli olan, sansürlü veya örtülü bir şekilde aktarılsa da cinsel şiddetin varlığından rahatsız olmaktır. Temsilinden rahatsız olunan bir durumun gerçek yaşamdaki varlığına ilişkin ortak bir kamuoyu ve tartışma ortamı yaratılacağına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- BUDAK S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- ÇAYLI RAHTE E. (2010). “Aile İçi Şiddet Ve Medya: Gündüz Kuşağı Televizyonunda Şiddetin Görünürlüğü Ve Yeniden Üretimi”, *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*
- ERGİL D. (2001). “Şiddetin Kültürel Kökenleri”, *Bilim ve Teknik Dergisi*, 399
- GIDDENS A. (2005). *Sosyoloji*, Ayraç Yayınevi, Ankara
- İMANÇER D. (2006), *Medya ve Kadın*, Ebabil Yayıncılık, Ankara
- SÜMER N. (1998). ”Kültür, Yasa ve Aile İçi İlişkiler”, *20. Yüzyılın Sonunda Kadın ve Gelecek Kitabı*, TODAİE Yayınları, Ankara
- TOKGÖZ Dr. O. (1983). *İletişim ve Toplum Sorunları Kuram ve Uygulama*, Türk Sosyal Bilimler Derneği/UNESCO
- ÜNLÜ S., BAYRAM N., ULUYAĞCI C., UZOĞLU BAYÇU S. (2009), “Kadına Yönelik Şiddet: TV Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddet üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk İletişim*, Cilt:5, Sayı: 4
- YILDIRIM A. (1998). *Sıradan Şiddet Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları*, Boyut Kitapları, , İstanbul
- www.hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=335490
- www.haber.gazetevatan.com/yasananlar-temel-icgudu-filmini-aratmadi/389572/1/Haber
- www.haberturk.com/yasam/haber/644819-240-kadin-polise-zimmetlendi
- www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&Article
- www.uvt.ulakbim.gov.tr